

Pojam spremnosti za školu

Polazak djeteta u školu sasvim je sigurno značajna prekretnica u djetetovu životu. Neki autori navode da prelazak iz predškolskog u školsko doba mnogoj djeci predstavlja "traumatsko iskustvo", odnosno da u određenim slučajevima škola može biti izvorom kronične frustracije i stresa.

Činjenica je da vježbanje u nekoj aktivnosti za koju dijete nije doseglo odgovarajući stupanj psihofizičke zrelosti, neće dati osobite rezultate. U svakog djeteta postoji optimalno vrijeme za učenje neke vještine.

Na početku je potrebno razjasniti dva temeljna pojma: **zrelost za učenje i spremnost za učenje.**

Zrelost za učenje više se odnosi na stupanj razvoja koji ovisi o unutrašnjim biološkim činiteljima, dok je **spremnost za učenje** mnogo širi pojam i on uz fiziološku zrelost uključuje iskustvo i motivaciju, koje su odskočna daska za novo učenje.

U svakom području razvoja djeteta, uspješno ostvarenje razvojnog zadatka čini temelj za postizanje novih zadataka i djeluje na stvaranje pozitivne slike o sebi. U protivnom se razvija osjećaj nemoći i bespomoćnosti, gubitak samopoštovanja. Napori poučavanja, koji bi prije tog trenutka bili većinom uzaludni, daju zadovoljavajuće rezultate ako su usklađeni s tim kritičnim, pravim trenutkom spremnosti za učenje.

Zadaci s kojima se dijete susreće u fazi srednjeg djetinjstva su: građenje cjelovite slike o sebi, učenje odnošenja prema vršnjacima, razvijanje temeljnih vještina kao što su pisanje, čitanje i računanje, učenje prikladnih spolnih uloga, razvijanje savjesti, moralnosti, te postizanje osobne neovisnosti.

Temeljna razlika između ovog učenja u ranom djetinjstvu i onog u školskom razdoblju jest u odvajanju učenja od neposrednog dnevnog konteksta u kojem se ono odvija spontano i intuitivno, dok se u školskom okruženju gubi ta neposrednost djelovanja, već je učenje većinom odvojeno od konteksta, usmjereno na usvajanje činjenica i spoznaja kroz koje dijete ne prolazi direktno, taj čas (kao što je to u igri, svakodnevnim iskustvima).

Kakvu razinu spremnosti dijete treba dostići kako bi moglo udovoljiti zahtjevima na početku školovanja?

Govorimo o nekoliko dimenzija, čiji zajednički učinak tvori podlogu budućeg razvoja svakog djeteta:

Tjelesna spremnost za školu podrazumijeva mogućnost djeteta da se nosi sa zahtjevima koji uključuju specifične psihofizičke napore.

Procjenjuje se pomoću različitih pokazatelja, od kojih su težina i visina najjednostavniji. Prema nekim ispitivanjima, prosječna visina šestogodišnjeg djeteta pri polasku u školu iznosi oko 118 cm, a težina oko 18 kg.

Tjelesna naprezanja koja očekuju školsko dijete su hodanje od kuće do škole uz opterećenje od nekoliko kilograma, a tu je i statičan napor zbog višesatnog mirnog sjedenja u školskoj klupi ili pri pisanju domaćih zadaća.

Uz to, tjelesna zrelost uključuje i normalno funkcioniranje osjetnih organa, te da dijete nema poteškoća sa sjedenjem, stajanjem ili kretanjem. Dijete također mora steći navike normalnog hranjenja, spavanja i kontrolu izlučivanja.

Dakle, određene tjelesne sposobnosti (poput snage mišića i tjelesne izdržljivosti), određene osjetne funkcije, te psihomotorna razvijenost (hodanje, trčanje, oblačenje, usavršavanje fine pokretljivosti pojedinih mišića) koja je preduvjet za učenje složenih psihomotornih vještina poput čitanja i pisanja, preduvjeti su koje dijete mora usvojiti do polaska u školu.

Govorna razvijenost je neophodan preduvjet za praćenje nastave. Ona uključuje *receptivne govorne vještine*, poput slušanja i praćenja što drugi govore ili razumijevanja uputa. *Ekspresivne govorne vještine* uključuju fluentnost u govoru, jasan izgovor, mogućnost izražavanja osjećaja, potreba i misli na materinskom jeziku, svijest o simboličkom načinu izražavanja, te razvijen pojam o čitanju i pisanju.

Kognitivna spremnost kao najvažniji preduvjet školskog uspjeha, uz opću mentalnu sposobnost (inteligenciju), uključuje i razvijenost niza specifičnih psihičkih funkcija u području percepcije, pažnje, pamćenja i mišljenja, a koje su nužan preduvjet za uspješno svladavanje nastavnih sadržaja.

Nužan preduvjet za uspješno čitanje i pisanje jest sposobnost fine slušne i vidne diskriminacije podražaja (uočavanje razlika između nekoliko vidnih ili slušnih podražaja- npr. zvuk i izgled različitih glasova, slova), te konstantnost percepcije (mogućnost zadržavanja pozornosti na određenom podražaju, određeno vrijeme).

U području *pažnje* (pozornosti) od školskog se djeteta očekuje da razmjerno dugo može biti usredotočeno na određeni sadržaj, da može selektivno usmjeriti svoju pažnju, da je može namjerno prenositi s jednog predmeta na drugi, te da se do određene mjere može oduprijeti podražajima koji mu odvlače pažnju.

U području *pamćenja* pretpostavlja se da je dijete do polaska u školu naučilo razlikovati opažanje od učenja, tj. da razlikuje spontano od namjernog pamćenja (koje mu je potrebno da bi neki sadržaj naučilo i znalo ga ponoviti).

U pogledu *misaone razvijenosti* očekuje se da dijete ima donekle razvijenu sposobnost pojmovnog mišljenja, simboličkog predočavanja, služenja temeljnim misaonim operacijama (klasificiranja, serijacije, asociiranja, analogija, apstrahiranja, logičkog rezoniranja).

Emocionalna spremnost pretpostavlja određenu emocionalnu stabilnost i mogućnost kontrole vlastitih emocija. Dijete mora biti dovoljno stabilno da se nekoliko sati dnevno, bez straha, može odvojiti od roditelja i samostalno funkcionirati.

Kontrola impulsa podrazumijeva da dijete može izbjeći i svladati jake i nagle emocionalne izljeve poput srdžbe, panike, straha. Emocionalna stabilnost je potrebna za uspješnije suočavanje s frustracijskim situacijama (ocjena vlastitog uratka, postupka, uspoređivanje s drugima) koje izazivaju ispitnu tjeskobu, strah od neuspjeha ili su prijetnja djetetovom samopoštovanju.

Socijalna spremnost podrazumijeva ostvarivanje uspješne komunikacije s vršnjacima i učiteljima, te mogućnost suradnje s drugima. Očituje se i u spremnosti za usvajanje određenih normi ponašanja, u podređivanju vlastitih potreba i želja pravilima i ciljevima skupine kojoj pripada, te u mogućnosti socijalnog učenja prema modelu.

Motivacija za učenje i interes za građu osobito su važni činitelji školskog uspjeha. Djeca predškolske dobi znatiželjna su i neumorna u zapitkivanju, no ova početna visoka motiviranost naglo pada upravo zbog novih i nepoznatih školskih situacija-opterećenost gradivom, doživljaj neuspjeha, nepovoljna socijalna klima u razredu...

Promatrajući određene djetetove reakcije roditelj sam može procijeniti koliki je stupanj spremnosti njegovog djeteta za školsko učenje. Prvi znak je djetetov spontani interes za čitanje i pisanje, te kad pokušaj poučavanja rezultira napretkom u učenju. U skladu s time, neuspjeh u toj fazi učenja govori o djetetovoj nezrelosti za učenje.

Utvrđivanju svih ranije navedenih sposobnosti i stupnju njihove razvijenosti u svakog pojedinog djeteta, služe testovi spremnosti za školu, koji zajedno sa liječničkim pregledom daju okvirnu sliku djetetove zrelosti za školu.

Prema: Vlahović-Štetić, V., Vizek-Vidović, V., Arambašić, L., Miharija, Ž., *Test spremnosti za školu*, "Naklada Slap", Jastrebarsko, 1995.

ŠTO JE SVE POTREBNO

ZA
RAZVOJ

ČITANJA I PISANJA ?

Čitanje i pisanje

Knou

Sposobnost upotrebe simbola u izražavanju
svojih misli

Potkrovlje

Sposobnost da simbolima pripojimo zvukove

Prvi kat

Svijest o zvukovima i jeziku

Prizemlje

Radost slušanja čitanja, znanje o svijetu,
okruženje u kojem se govori, razvoj osjeta,
kontrola tijela

Podrum

Ljubav, ohrabrenje

TEMELJ KUĆE

I za kraj... Nekoliko savjeta uz pomoć kojih možete poraditi na važnim preduvjetima za razvoj fine motorike Vašeg djeteta, a sve kroz vaše zajedničke aktivnosti i igru:

VJEŽBE ZA JAČANJE VJEŠTINE U ODNOSU OKO-RUKA

SPECIJALNE VJEŽBE MOTORIKE

- * zakopčavanje i otkopčavanje dugmadi
- * zatvaranje i otvaranje zatvarača
- * vezivanje čvorova
- * uvođenje vezice u cipele i npr. izbušenu ljepenku (rupice)
- * proširivanje izbušenog uzorka tupom iglom
- * otvaranje i zatvaranje (zavrtanje) poklopaca
- * nizanje zrnaca, kuglica, perli, tjestenine, raznih plodova, na konac s iglom

VJEŽBE ZA RAZVOJ STEREOGNOSTIČKE PERCEPCIJE

- * prepoznavanje oblika, razlikovanje površina (hrapava, glatka) i tvrdoće, na igračkama i različitim predmetima
- * slaganje dugmadi po veličini, obliku, boji
- * promatranje sličnosti i razlika između dva predmeta, među dvjema slikama, pojavama i sl.; razlike po obliku, veličini, građi, itd.
- * umetanje pločica različitog oblika u odgovarajuća udubljenja- didaktičke igračke ili neki kućanski predmet
- * sastavljanje dijelova slike, predmeta, kocaka u određenu cjelinu

MANIPULIRANJE PREDMETIMA I DIDAKTIČKIM MATERIJALOM

- * gužvanje papira u loptu, čupkanje papira, kidanje i presavijanje papira (kružnica, trokut...), hvatanje sitnih komadića papira i odlaganje na određena mjesta
- * rezanje papira škarama po nacrtanim linijama (ravnim i zakrivljenim), od većih prema manjima
- * izrezivanje slika iz časopisa

- * rezanje tekstilnog materijala
- * slaganje kocaka, čavlića
- * slaganje čačkalica, šibica (oblikovanje različitih likova- kvadrat, pravokutnik, kuća, brod stolica, stol...)
- * sakupljanje kamenčića, raznobojnih stakalaca, školjki i sortiranje sakupljenog materijala (po veličini, boji, obliku...)
- * čišćenje npr. graha, graška ili nečeg sličnog
- * igre s dominom, kartama
- * oblikovanje plastelinom, glinamolom (jednostavne figure životinja, voće, povrće i dr.)
- * izrada npr. ruže vjetrova, kape, rakete, broda od papira

VJEŽBE ZA RAZVOJ GRAFOMOTORIKE I VIZUOMOTORNE PERCEPCIJE (KOORDINACIJA OKO-RUKA)

- * vježbanje odnosa lijevo-desno (na sebi, u prostoru, na slici)
- * kopiranje crteža (od jednostavnijih i većih, do manjih i složenijih)
- * precrtavanje različitih linija, likova (uvijek započinjati od jednostavnijih i većih)
- * vježbe kroz različite radne listiće, namijenjene predškolicima- preporučujemo:

1. Željka Vučinić: "Učimo opažati", "Hoću-mogu"- radni listovi za vježbe opažanja i snalaženja u prostoru i vježbe grafomotorike; FOMA, Zagreb (01/3631-570);
2. Vesna Hrvoj, Katica Puškarić: "Pokaži što znaš"- radni listovi za vježbe grafomotorike (1); FOMA, Zagreb
3. Vesna Hrvoj, Katica Puškarić: "Pokušaj nešto novo"- radni listovi za vježbe grafomotorike (2); FOMA, Zagreb
4. Silvija Philipps: "Predvježbe pisanja-igre olovkom", Naklada Slap, Jastrebarsko

Pripremila:

Ana Tepavac, prof. defektolog logoped, stručna suradnica OSNOVNE ŠKOLE
VIS